

V době, kdy již tento ročník Právněhistorických studií byl odevzdán tiskárně, došla nám zpráva, již bychom se byli nejméně nadáli. Po krátké, ale zhoubné a lékařskou vědou zcela nezvládnutelné nemoci, odešel 13. prosince 1967 z našeho středu navždy jeden z nejnadanějších a nejpilnějších českých právních historiků, JUDr. Vladimír Procházka, CSc. Rozloučení s ním se konalo 18. 12. v Praze—Strašnicích za velké účasti vědecké veřejnosti, a to nejen české, nýbrž i slovenské a polské.

Vladimír Procházka se narodil 4. března 1924 v Praze v rodině důstojníka čs. armády. Již od studentských let (studoval na právnické fakultě Karlovy university v letech 1945—1949) měl před sebou jasný vědecký cíl: právní historii a v jejím rámci dějiny státu a práva u slovanských národů, čili — jak on sám věc tradičně označoval — slovanské právo. Již v průběhu právnických studií (1945—1948) vykonával v ministerstvu informací funkci referenta pro kulturní styky s SSSR a s Polskem. V letech 1949—1951 byl činný jako překladatel a soukromý badatel. Po vojenské službě (1951—1953) stal se v r. 1953 pracovníkem tehdy právě založeného „Kabinetu pro dějiny státu a práva v Československu“ Československé akademie věd, kde zůstal — i po začlenění tohoto pracoviště do nově zřízeného Ústavu státu a práva ČSAV (1955) — jako přední jeho vědecký pracovník až do své předčasné smrti. V roce 1958 obhájil zde kandidátskou disertaci z oboru slovanského práva, přičemž jedním z oponentů byl mu prof. dr. J. Matuszewski z Poznaně (nyní v Lodži).

Za svého téměř dvacetiletého vědeckého působení vypracoval se Vladimír Procházka na všeobecně uznávanou autoritu jednak na úseku starších dějin státu a práva v Československu, jednak v širším oboru právní slavistiky jako srovnávací historické vědy. Opíral se tu zvláště o dvě mohutné složky, jež mu byly východiskem ke komparatistice: jednak o jedinečnou znalost vývoje politické organizace a právních institucí u polabských a baltských Slovanů, jednak o rozsáhlé práce bohemistické, tyto zvláště k době velkomoravské a vůbec raně feudální, a dále k agrárně-právním problémům českého středověku a raného novověku.

Úplnou bibliografii Procházkových prací přinesou Právněhistorické studie v příštím ročníku. V tomto nekrologu, omezeném technickými možnostmi tiskárny a nakladatelství, je třeba vyzvednout zvláště dvě hlavní a největší Procházkova díla. Je to především „Česká poddanská nemovitost v pozemkových knihách 16. a 17. století“, vyšlá v r. 1963, mistrovské dílo, spojující výsledky archivní heuristiky s právníkou analýzou do jedinečné právněhistorické syntézy a zároveň se svými téměř 600 stranami nejrozsáhlejší česká právněhistorická monografie za posledních několik desetiletí. A je to dále velká monografie o politickém zřízení a právních institucích polabsko-pobaltských Slovanů, která byla přeložena do polštiny a odevzdána do tisku v Polsku.

Procházkovy vědecké příspěvky otiskovaly stejně odborné časopisy právníké jako historické, archeologické, linguistické i etnografické, doma i za hranicemi. Publikoval i polsky, francouzsky, rusky, německy a anglicky a byl v posledních letech vítaným účastníkem — vždy do hloubky zasvěceným — všech mezinárodních konferencí, symposií a kongresů, pokud se jejich tematika týkala problémů Procházkou studovaných.

Podstatnou složkou Procházkova působení byla činnost vědecky organizační. Je tu nutno připomenout zejména jeho podíl na přípravách „Historického slov-

níku české právní terminologie“, který byl od počátku — právě jako úkol Procházkův — v programu práce Kabinetu pro dějiny státu a práva v Československu.

Československou právní historii postihla nenadálým a předčasným skonem Vladimíra Procházky ztráta zcela nenahraditelná. A přihlédneme-li k možností, jež Procházko nadání a píle slibovaly, lze tu mluvit přímo o ztrátě ve světovém měřítku. Avšak to, co Vladimír Procházka za dvě desetiletí svého působení vytvořil, zůstane již trvalým a mimořádně cenným přínosem pro právní historii nejen národů Československa, ale i ostatních Slovanů.

V. Vaněček

85 let akademika Václava Vojtíška

Je tomu právě 10 let, co jsme — u příležitosti 75. narozenin — mohli vzpomenout velkého životního díla a vědeckých, organizačních, národně kulturních i jiných zásluh akademika Václava Vojtíška.* Ve vzácné duševní i fyzické zachovalosti dožil se Václav Vojtíšek 9. srpna 1968 dalšího velkého jubilea. Dožil se ho jako aktivní ředitel Ústředního archivu Československé akademie věd a jako předseda Komise ČSAV pro soupis a studium rukopisů v ČSSR a bohemoslovenik v zahraničí. Oběma těmito institucím věnoval jubilant právě uplynulá léta svého plodného života a připojil tak k zásluhám, jichž bylo již před deseti lety vzpomínáno, nové, neméně závažné. Zevním výrazem jejich ocenění stala se zlatá medaile Františka Palackého za zásluhy o historické vědy, kterou presidium Akademie Václavu Vojtíškovi k 85. narozeninám udělilo.

I když se v roce 1968 jubilant hodlá s oběma vzpomenutými funkcemi rozloučit, zůstane nepochybně dále vědecky činný. Vedle literárních prací již dříve mnohonásobně připomínaných, z nichž mnohé jsou úzce spojeny s českou právní historií, zůstane trvalá stopa Vojtíškova pronikavého a kritického ducha, neúmorné píle, železné vůle a nevyrovnatelných odborných zkušeností jak v československém archivnictví (zvláště v Archivu hlavního města Prahy, v Archivu University Karlovy a v Ústředním archivu ČSAV), tak v rozsáhlé oblasti základních či pomocných věd historických i konečně v rozvíjení nové historické vědy, kodikologie, již mezi jiným sloužilo právě Vojtíškovo působení v Komisi pro soupis rukopisů.

Čeští i slovenští právní historikové přejí jubilantovi znovu mnoho dalších let vědecké tvůrčí pohody.

V. Vaněček

* Viz Právněhistorické studie IV, 1958, str. 239–240 (J. Kejř).